

BÁN ZSÓFIA'

Morbus hungaricus

(„KOVÁTS!” — JELENLÉT-REVÜ; ÜDVÖZLET C. ANTOLÓGIÁK, JAK FÜZETEK)

A „Kováts!” — *Jelenlét-revü*, valamint az *Üdvözet* című kötetek ugyanabban az évben, 1986-ban jelentek meg a JAK füzetek sorozatban. Az *Üdvözet* fűlszövege szerint „a magyar költészet utóbbi negyedszázadában a népi-paraszti gyökerű... *Hetek-en és Kilencek-en* kívül nem alakultak ki újabb költőközösségek — legalábbis amelyeknek törekvései a többiekétől világosan megkülönböztethetők s ezáltal megnevezhetők lettek volna. Ilyen egyesületek kötetben való fellépésére a JAK-füzet-sorozat megindításakor került sor, adódott lehetőség.” Nocsak. Felvillan egy apró reménysugár. Lehetséges lenne... hogy annyi „magányos” év után igazi, *tagóraszakadt* költői csoportosulásokkal ajándékozott volna meg minket az idő? Ajándék lenne, valóban, minthogy „költői csoportosulások létezése és működése egy nemzet irodalmában annak eleven változatosságát, sokszínűségét mutatja.” Ha ugyanabban az évben, ugyanabban a sorozatban két, különböző szerzőket tartalmazó verses-kötet jelenik meg, minden halandó olvasó arra következtet, hogy két különálló csoportosulásról van szó, melyek valami mást képviselnek. Legalábbis így volt ez mindig, egy egészségesen működő irodalmi életben. S az sem baj, ha ezt a másságot esetleg — de nem *feltétlenül* — egymással szemben, egymás ellenében is képviselik. Apropos, *szembenállás*: a nyugati irodalmakban, úgy tűnik, már *passé*; mióta a posztmodern éveit írjuk, a (többé-kevésbé) békés pluralizmus jegyében szerveződik az irodalom. Tehát, *elég* a *mátság*, avagy a *discordia concors*. Kérdés persze, hogy költészetünk van-e olyan rugalmasan naprakész, hogy megállja azt, hogy *ne* helyezkedjen *feltétlenül* szembe valamivel valakikkel. Kenyerünk-e a békés pluralizmus? Vagy inkább az avantgarde, illetve a neoklasszicizmus autoritás-elvéhez ragaszkodunk? Balassa Péter szavaival: „Elfogadok, vagy döntök? Vagy-vagy, vagy pedig és?” És ha még nem (vagy nem csak) posztmodern az újabb magyar költészet, akkor mi? De legfőképpen, miféle csoportosulások ezek — ha valóban azok, s nem csupán alkalmi társulások?

A „Kováts!” saját bevallása szerint, banalitás poézisét képviseli, különlegesen a megszokottban, rendkívülit az átlagosban. Költészetük prózai jellegét az is hangsúlyozza, hogy a kötetben nemcsak versek vannak, hanem próza is; mindjárt első helyen olvasható az időközben fiatalon elhunyt Hekerle László gondolatébresztő tanulmánya a hetvenes évek, illetve a neoavantgarde utáni magyar költészetéről. A kötet anyaga olyan prózai költészet, mely felismerve a már a hetvenes évek során elkerülhetetlenül bekövetkező, nálunk hagyományos, váteszi költészettípus válságát, vállalja a lírai szerepváltást, anélkül azonban, hogy megtagadná az újító hagyományt, melyre épül. A neoavantgarde utáni költészetre nem a *kontra*, hanem a *poszt* jelző a jellemző. Olyan „költőietlen” metaköltészet, mely feladatául tűzi ki, hogy a felvett pózok, persónák mögül is megmutatkozzon, kibontakozzon az individuum hangja. „A ’kulturális termék’ és a kimondhatatlan de helyiértékkel és helyzettudattal bíró ’természet’ hangsúlyozott egymásnak feszülésével írható le sommásan a neoavantgarde utáni költészet”, írja Hekerle László említett tanulmányában. Helyi-érték, helyzettudat, a címben is szereplő jelenlét(tudat): minduntalan felbukkanó szavak e költészettípussal kapcsolatban. A 84-es *kijárat* című költői est (1986. dec. 3., Vigadó) prospektusának bevezető szövegében írja Kukorelly Endre: „...kijárat egy túlekedésből, a *más-ság* csendes, ám határozott bejelentése.” A felolvasóesten szerepelt írók, költők nem azonosak a „Kováts!” szerzőgárdájával. Még nagyobb lét-